

מעקב הומניטרי

ספטמבר 2012

צלום: המשרד לתאום עניינים הומניטריים

עצי זית שהושחתו על ידי מתנחלים בכפר פתילו, ליד התנחלות נחלאל, נפת רמאללה, אוקטובר 2012.

סקירה כללית

תוכן העניינים

- עזה: אושרו 11 מיזמי אוי"ם ושני משלוחי סחורות לגדה המערבית..... 3
- נפגעים בהפגנות העממיות נגד יוקר המחיה הגבוה בגדה המערבית 5
- הגבלות נוספות על גישה לשירותים בשטח H2 של העיר חברון 7
- בית המשפט העליון מאשר את "מדיניות ההפרדה" שמיישמת ישראל בין עזה לגדה המערבית..... 10
- עדכון רבעון בנושא גישה הומניטרית 12

בעת פרסומו של גיליון זה של המעקב ההומניטרי, הגבלות גישה ואלימות מתנחלים מחבלות שוב במסיק הזיתים השנתי, שהחל ב-6 באוקטובר. מאז תחילת אוקטובר השחיתו מתנחלים יותר מ-1,000 עצים, וגישתם של מאות חקלאים פלסטינים גישה למטעי הזיתים שלהם, הנמצאים בין הגדר לקו הירוק או בקרבת התנחלויות, נמנעה או הוגבלה. תעשיית שמן הזית הינה מיסודות הכלכלה הפלסטינית והיא מסייעת לקיים כ-80,000 משפחות. אירועי ספטמבר, המכוסים בגיליון זה של המעקב ההומניטרי, מדגישים עוד מספר אתגרים נוספים שעומדים בפני פלסטינים במאמציהם להתקיים.

בתחילת ספטמבר כרצו בכל רחבי הגדה המערבית

Scan it!
with QR reader App

למוצרים עזתיים) נותר בתוקף, ופוגע בכוטנציאל הצמיחה של המגזר הפרטי בעזה.

איסור זה על העברת סחורות מסחריות הוא רק רכיב אחד ב"מדיניות ההפרדה" הרשמית בין רצועת עזה לגדה המערבית, שמקיימת ישראל. החודש אישש בית המשפט העליון הישראלי את חוקיותה של מדיניות זו, בהקשר דחייתה של עתירה שהגישו חמש סטודנטיות מרצועת עזה, שבקשתן להיכנס לגדה המערבית על מנת להשלים את לימודיהן לתואר שני נדחתה. בתשובתה לבית המשפט הסבירה ממשלת ישראל כי "מדיניות ההפרדה" מבוססת על שיקולים ביטחוניים ומדיניים כאחד.

השפעתן של הגבלות הגישה שמטילות הרשויות הישראליות בתוך השפ"כ הומחשה עוד יותר במהלך תקופת הדיווח בעיר חברון, שם החלה החודש בנייתו של גידור כביש חדש, בחלק העיר הנתון לשליטת ישראל (H2). לדברי הרשויות הישראליות, גידור הכביש נבנה על מנת למנוע מילדים פלסטינים "להטרד מתנחלים" בדרכם למערת המכפלה/ מסגד אל אברהימי. סיור בשטח שקיימו המשרד לתיאום עניינים הומניטריים וארגונים שותפים מקומיים הצביע על כך שלכשיושלים, יאלץ גידור הכביש החדש כ-70 משפחות באזור לנסוע בדרכים עוקפות ארוכות ובנתיבים חלופיים כדי להגיע לשירותים ולמקורות מחיה.

הקהילה ההומניטרית, לרבות סוכנויות או"ם וארגונים לא ממשלתיים, מנסה לתת מענה לצרכים ההומניטריים של קהילות פלסטיניות, הנוצרים בשל הגבלות התנועה והגישה האלה ואחרות. ברם, סוגים מסוימים של מדיניות והגבלות גישה פוגעים ביכולתם ליישם תוכניות. על פי נתונים חדשים שנאספו בסקר מקוון, ב-2012 התרחשו בממוצע מדי חודש 105 תקריות גישה שבהן היו מעורבים עובדי או"ם וארגונים לא ממשלתיים בינלאומיים, לעומת 45 תקריות בממוצע שאותרו באמצעות המנגנון השוטף, המבוסס על דיווח עצמי של העובדים המושפעים. תקריות גישה כוללות עיכובים במחסומים ודרישות לעריכת חיפושים בכלי רכב של

הפגנות עממיות, בתגובה על העלייה במחיריהם של מוצרי יסוד בחודשים האחרונים, ובמיוחד במחירי הדלק. המפגינים שרפו צמיגים, חסמו כבישים ראשיים והתעמתו עם כוחות ביטחון פלסטינים; לפחות 75 בני אדם נפצעו וכן דווח על הרס נרחב של מבני ציבור.

בישיבה של ועדת הקישור אד הוק בניו יורק בחודש ספטמבר, הדגיש הבנק העולמי בהתייחסותו להידרדרות במצב הכלכלי ולמשבר הכספי שבו נתונה הרש"ף, כי "צמיחה כלכלית פלסטינית בת קיימא תהיה אתגר בהיעדר השינויים המהותיים והמשמעותיים שיסלקו את המכשולים שגורם פיצול השטחים הפלסטיניים - מכשולים המגבילים השקעות, מגדילים עלויות ומסכלים לכידות כלכלית".

אחד המכשולים הללו היא ההגבלה המתמשכת על העברת סחורות אל רצועת עזה וממנה. החודש, לקראת הישיבה של ועדת הקישור אד הוק, הכריזו הרשויות הישראליות על אישורם של 11 מיזמים של האו"ם המיועדים לטפל בפערים המשמעותיים בתחומי הדיוור, החינוך, המים והתברואה, החשמל והחקלאות. לצד אישורים אלה התבשרו סוכנויות כי 18 מיזמים אחרים, בשווי 35 מיליון דולרים ארה"ב, נפסלו זמנית "משיקולים ביטחוניים הקשורים במיקומם". הצורך באישור ישראלי למיזמי בנייה קשור באיסור הישראלי המתמשך על יבוא חומרי בניין בסיסיים. ב-2010 הוצאו ארגונים בינלאומיים מכלל איסור זה, אבל תהליך האישור הממושך פגע משמעותית ביישום של מיזמים; האישורים שניתנו לאחרונה נמצאו בבדיקה 19 חודשים בממוצע.

החודש התבצעה ההעברה הראשונה מאז 2007 של סחורות מסחריות מרצועת עזה לגדה המערבית, שכללה מספר מטעני רהיטים. בנוסף על כך הצליחה תוכנית המזון העולמית של האו"ם להעביר שבעה מטענים של חטיכי תמרים מתוצרת עזה לתוכנית ההזנה בבתי הספר שהיא מקיימת בגדה המערבית. יחד עם זאת, האישורים הללו, אף שיש לברך עליהם, ניתנו באופן חריג; האיסור הכללי על העברת סחורות לגדה המערבית ולישראל (שני השווקים העיקריים

האויים, בניגוד לאמנה בדבר זכויות יתר וחסינויות של האויים.

הגבלות הגישה הן גורם מרכזי לפגיעות ברחבי השפ"כ. להגבלות הללו נודעת השפעה מיידית ומצטברת כאחד, הגורמת לאבטלה, לאי-ביטחון תזונתי, לאובדן רכוש ולתלות בסיוע. ככוח הכובש, ישראל אחראית לרווחתה של האוכלוסייה הפלסטינית שתחת שליטתה בגדה המערבית וברצועת עזה. אף שהמשפט הבינלאומי מתיר לישראל להגביל את זכותם של פלסטינים לחופש התנועה בכדי לתת מענה לצרכים ביטחוניים לגיטימיים, היא רשאית לעשות כן "רק במידה הנדרשת במדוקדק מפאת חומרת המצב", באופן בלתי מפלה ותוך הבאתן בחשבון של מחויבויות משפטיות אחרות.

עזה: אושרו 11 מיזמי אויים ושני משלוחי סחורות לגדה המערבית

המשטר המגביל המוטל על תנועת סחורות אל עזה ומתוכה ממשיך לפגוע בגישה לשירותים ולמקורות מחיה

החודש הודיעו הרשויות הישראליות על מספר אישורים בנוגע לכניסה וליציאה של סחורות מסוימות אל תוך עזה וממנה. אף שהאישורים הללו מהווים צעד בכיוון הנכון, הם גם מדגישים את טבעו המגביל של משטר הגישה הנוכחי, הפוגע ביישומם של מיזמים הומניטריים ומיזמי פיתוח ועל שפעולה של היכולת היצרנית של עזה.

ב-20 בספטמבר הודיע מתאם פעולות ממשלת ישראל בשטחים (מתפ"ש) על אישורם של 11 מיזמי אויים ושני רכיבים של מיזם נוסף, בשווי 39.3 מיליון דולרים ארה"ב. אלה כוללים מיזם דיור בחאן יונס (449 יחידות), שישה בתי-ספר, שלושה מיזמי תשתיות מים ותברואה, מיזם חשמל אחד ומיזם חקלאות ושיקום אחד בצפון עזה (כפר אום נאסר). אף שהמיזמים הללו מוגבלים לשטחים ספציפיים ולמספר מוטבים, יישומם עתיד לתת מענה לפערים הומניטריים משמעותיים.

למרות האישורים הללו, בתחילת החודש הודיע מתפ"ש לסוכנויות אויים ולארגון לא ממשלתי

בינלאומי אחד כי 18 מיזמים אחרים, ביניהם 13 בתי ספר וחמישה מיזמי תשתיות קהילתיים, בשווי 35 מיליון דולרים ארה"ב, נפסלו זמנית "משיקולים ביטחוניים הקשורים במיקומם". כתוצאה מכך התבקשו הסוכנויות המיישמות לזהות מיקומים חלופיים ולהגיש את המיזמים לבחינה מחודשת.

הצורך באישור ישראלי של מיזמי שיקום קשור באיסור המתמשך על ייבוא חומרי בניין בסיסיים דרך המעברים הרשמיים בין ישראל לרצועת עזה, הנאכף מאז הטלת המצור בשנת 2007. ישראל הסכימה להוציא מכלל זה חומרי בניין הקשורים במיזמים שמבצעים ארגונים בינלאומיים ומאשרים מראש על ידי מתפ"ש. האיסור המתמשך אילץ את המגזר הפרטי בעזה להסתמך על הברחות של חומרי בניין דרך המנהרות העוברות מתחת לגבול עזה עם מצרים.

אף שארגונים בינלאומיים אינם נכללים באיסור זה, מערכת בדיקת המיזמים שהנהיגה ישראל לצורך הענקת אישורים גורמת לעיכובים משמעותיים ביישומם של מיזמים חיוניים, ולפיכך מחריפה את מצוקתם של המוטבים שלהם נועדו המיזמים. המיזמים שאושרו בספטמבר, למשל, נמצאו בבדיקת מתפ"ש במשך 19 חודשים בממוצע. בדומה לחבילת האישורים הקודמת (שניתנה במרס 2012), גם ההודעה האחרונה ניתנה לקראת הפגישה רמת הדרג של ועדת הקישור אד הוק. דומה שעובדה זו מאשרת את תוכנו של מסמך ישראלי רשמי, שפורסם בתחילת השנה מכוח עתירה בגין חופש המידע, המצביע על כך שתזמונם של אישורי מיזמים כפוף לשיקולים מדיניים¹.

בנוסף פוגע קצב האישור האיטי באופן משמעותי גם ביכולתן של סוכנויות בינלאומיות לתת מענה לצרכים הבסיסיים של אוכלוסייה חלשה ופגיעה מאוד, הגדלה במהירות. על פי תחזיות של האויים, בשנת 2020 תגיע אוכלוסיית עזה ל-2.1 מיליון נפש. בכדי לתת מענה לצרכים הבסיסיים של אוכלוסייה מוגדלת זו, יהיה צריך להגדיל שירותים ותשתיות; את ייצור החשמל יהיה צריך להכפיל, יידרשו 800 מיטות אשפוז נוספות ו-440 בתי ספר חדשים, ותשתית

המים והתברואה תזדקק לשיפור משמעותי.² כך למשל, סוכנות הסעד והתעסוקה של האו"ם תצטרך לבנות מדי שנה לפחות 5 בתי ספר יסודיים, רק על מנת לקיים את שירתי החינוך הקיימים, המתנהלים במתכונת של משמרות כפולות ובכיתות שמספר התלמידים המרבי בהן הוא 40. מאז פברואר 2010 הצליחה סוכנות הסעד והתעסוקה של האו"ם לבנות כממוצע 4 בתי ספר בשנה בלבד, בעיקר בשל עיכובים במתן אישור של הרשויות הישראליות.

מן הראוי לציין כי החודש, בפעם הראשונה מאז הטלת המצור ב-2007, בוצעה העברה מסחרית של סחורות מרצועת עזה לגדה המערבית. חברה במגזר הפרטי הורשתה לשלוח ארבעה מטעני רהיטים (כיסאות ושולחנות לבתי ספר) מתוצרת עזה לגדה המערבית. משלוח זה הוזמן על ידי משרד החינוך של הרש"ף, לשימוש בבתי הספר שלו בגדה המערבית, ויש לקוות שיהיה הראשון בשורת מכרזים לציוד לבתי ספר. בנוסף על כך, החודש קיבלה תוכנית המזון העולמית אישור להעביר שבעה מטענים ובהם 77 טונות מטרת של חטיפי תמרים מתוצרת עזה,

לתוכנית ההזנה שלה בבתי ספר בגדה המערבית.³ מאז הקלת המצור ביוני 2010 התירה ישראל ייצוא של סוגי מוצרים מוגבלים בלבד (כמעט אך ורק תוצרים חקלאיים) לאירופה. בה-בעת, בשל המצור נותרו הגדה המערבית וישראל, השווקים הטבעיים למוצרים עזתיים, בלתי נגישות ברובן. בנוסף על כך מגבילות הרשויות הישראליות, בנימוק של שיקולים ביטחוניים, את גובהו של כל משלוח ייצוא למטר אחד, במקום ה-1.6 מטרים המקובלים, דרישה המצריכה תוספת משאיות להעברת סחורות באותו נפח. עובדה זו מגדילה משמעותית את עלויות השינוע ופוגעת ביכולת התחרותית של הסוחרים העזתיים.⁴ בסך הכול, האישור החרגי שניתן החודש לשני המשלוחים לגדה המערבית הוא צעד חיובי. אם להעברות הסחורות אמורה להיות השפעה משמעותית על המצב הכלכלי בשפ"כ, ובמיוחד על התאוששותו של המגזר הפרטי הלגיטימי בעזה, מן הראוי שתקדים חשוב זה יהווה בסיס להתפתחויות נוספות.

תוכנית השיקום של האו"ם לרצועת עזה על פי סוג וסטטוס

מצב מיזם	מספר מיזמים	שווי בדולרים ארה"ב	זמן ממוצע לקבלת אישור (בחודשים)	יחידות דיור בתי ספר	מחיר בריאות מתקני	מי, תברואה והיגיינה	חשמל	תשתית	מחיה/קהילה
הושלמו	61	57,454,566		568	4	10	5	8	8
בתהליך	61	147,407,321	10	1,312	2	4	2	4	7
אושרו אבל טרם החלו	43	128,690,440		1,382	1	11		1	5
ממתנים לאישור מתפ"ש	12	21,031,250	8			4			29
הוקפאו	3	2,572,568	8	78					1
נפסלו	30	61,190,429	23	399		2		2	7
לא הוגשו למתפ"ש	5	421,965,086		7,326		1			
סך הכול	215	840,311,660	N/A	11,065	7	32	7	15	57

נפגעים בהפגנות העממיות נגד יוקר המחיה הגבוה בגדה המערבית

*פלסטינים מדגישים את ההגבלות על הצמיחה הכלכלית
הנובעות מהפרוטוקול הכלכלי הנספח להסכמי אוסלו*

בתחילת ספטמבר פרצו בכל רחבי הגדה המערבית הפגנות בתגובה על העלייה שחלה בחודשים האחרונים במחיריהם של מצרכי יסוד, לרבות דלק. המפגינים הציתו צמיגים, חסמו דרכים ראשיות והתעמתו עם כוחות ביטחון פלסטינים. לפחות 75 בני אדם נפצעו (ביניהם מפגינים ושוטרים) וכן דווח על נזקים נרחבים למבני ציבור, לרבות בתי עירייה ותחנות משטרה ומכבי אש. בנוסף על כך, נהגי מוניות, אוטובוסים ומשאיות ברחבי הגדה המערבית פתחו בשביתה, ופגעו בגישה לשורה של שירותים, לרבות בתי ספר ומקומות עבודה. ב-6 בספטמבר ניסה פלסטיני להצית את עצמו ואת בתו, במחאה על העלייה ביוקר המחיה; המשטרה הפלסטינית התערבה ומנעה פציעה חמורה.

מפגינים בכל רחבי הגדה המערבית דרשו מן הרשות הפלסטינית (רש"ף) לסבסד את מחיריהם של מוצרי יסוד, להגביל את עליות המחירים ולשלם במועד את משכורותיהם של עובדי ציבור. יש לציין כי כמה מהמפגינים קראו לביטול של "פרוטוקול פאריס", שממשלת ישראל והארגון לשחרור פלסטין חתמו עליו ב-1994 בהקשר של הסכם אוסלו, החולש על היחסים הכלכליים בין ישראל לרש"ף. פרוטוקול פאריס קובע כי שיעור מס הערך המוסף (מע"מ) ברש"ף אינו יכול להיות נמוך ביותר משני אחוזים משיעורו בישראל, וכי מחיר הדלק ברש"ף יהיה נמוך ב-15 אחוזים לכל היותר לעומת מחירו בישראל. העלאות המחירים האחרונות בישראל אילצו את הרש"ף להעלות את המע"מ ואת מחירי הדלק בשפ"כ.

לרגל הישיבה האחרונה של ועדת הקישור אד הוק, שהתקיימה בניו יורק בספטמבר, התפרסמו מספר דוחות המספקים רקע כלכלי לתסיסה העכשווית. קרן המטבע הבינלאומית הזהירה בדוח שלה כי "על

הכלכלה הפלסטינית מאיימים סיכונים חמורים, כשהן בעזה והן בגדה המערבית ניכרות האטה בצמיחה ועלייה באבטלה" כתוצאה מיירידה בסיוע ממדינות תורמות... ההאטה הכלכלית העולמית, והיעדר הקלות נוספות בהגבלות על תנועה ויצוא פנימיים".⁵

לדברי קרן המטבע הבינלאומית, התוצר המקומי הגולמי (תמ"ג) הריאלי בגדה המערבית ב-2011 וברבע הראשון של 2012 ירד ב-5 אחוזים, משיעור ממוצע שנתי של 9 אחוזים בתקופה שבין 2008 ל-2010. ההאטה בלטה במיוחד בעזה, שם ירדה הצמיחה ברבע הראשון של 2012 ל-6 אחוזים, לעומת יותר מ-20 אחוזים ב-2011-2010. בסך הכול עלה שיעור האבטלה בשפ"כ במחצית הראשונה של 2012 לכדי 22 אחוזים, לעומת 20 אחוזים באותה תקופה בשנה שעברה: בגדה המערבית הנתון הוא 19 אחוזים (עלייה לעומת 16 אחוזים); בעזה נצפתה עלייה של אחוז אחד, ל-30 אחוזים. האבטלה בקרב בני נוער הייתה גבוהה במיוחד, 28 אחוזים בגדה המערבית ו-45 אחוזים בעזה במחצית הראשונה של 2012.

האינפלציה, אחד הגורמים לתסיסה העכשווית, נותרה במהלך המחצית הראשונה של 2012 בשיעור של 2 עד 3 אחוזים, כשהאינפלציה בגדה המערבית (5 אחוזים) גבוהה משמעותית מהאינפלציה בעזה (1 אחוז).⁶ בסך הכול, מאז 2009 עלה מדד המחירים לצרכן ב-13 אחוזים בגדה המערבית וב-12 אחוזים בעזה.⁷ השכר הנומינלי באותה תקופה, לעומת זאת, עלה ב-1.5 אחוזים בלבד בגדה המערבית וב-0.5 אחוז בעזה.

בעקבות המהומות הכריזה הרש"ף כי תאכוף הקפאת מחירים של מספר מזונות יסוד, תוריד את מחירי הסולר, גז הבישול והנפט לרמת מחיריהם באוגוסט ותפחית את המע"מ. העלות של האמצעים הללו תאוזן באמצעות הפחתת ההוצאות במשרדי ממשלה מסוימים, קיצוץ במשכורותיהם של עובדי ציבור בכירים והקפאה עד להודעה חדשה של גיוסי

נהגי מוניות ברמאללה ובשכם חולקים את סיפוריהם

אחמד דבור (אבו מוראד) הוא פליט פלסטיני המתגורר במחנה הפליטים אל ג'לזון. משק ביתו כולל את רעייתו ושלוש בנותיו, שאחת מהן גרושה ובעצמה אם לשלושה ילדים. מאז 2002 עובד אחמד דבור כנהג מונית בעיר רמאללה.

"הכנסתי היומית היא כ-300 ש"ח; מחצית מסכום זה מכסה את מחיר הדלק, והיתר מתחלק ביני (1.3) לבין תחנת המוניות (2.3). זה אומר שההכנסה היומית הממשית שלי נעה בין 65 ל-75 ש"ח, במקרה הטוב," אמר אבו מוראד

לדברי אבו מוראד, ההכנסה החודשית שלו אינה מספיקה לכסות את צרכיה של משפחתו, לרבות חשבונות חשמל ומים והוצאות יומיות אחרות. בכדי לכסות את הוצאותיו, ביניהן שכר לימוד באוניברסיטה לאחת מבנותיו, לקח אבו מוראד מחברת הלוואות מקומית הלוואה בסך 3,000 דולרים ארה"ב, שהחזר החודשי שלה הוא בסך 105 דולרים ארה"ב. אלא שבשלושת החודשים האחרונים לא הצליח לעמוד בהחזרי הלוואה. משפחתו תלויה לרוב בקנייה בהקפה מחנויות קטנות במחנה הפליטים.

עבור אבו מוראד, וכמה מעמיתיו לעבודה, המשבר הכלכלי העמיק בעקבות העלייה ביוקר המחיה, כמו מחיר הדלק שהוכפל בעשור האחרון, העלאות המיסים שהטיל לא מכבר משרד התחבורה של הרש"ף, והעלייה בקנסות על עבירות תנועה שמטילה משטרת התנועה. "כשהתחלתי לעבוד כנהג מונית, ב-2002,

מחיר הדלק היה 3.5 ש"ח לליטר; היום הוא עולה 7 ש"ח לליטר. אבל המחירים שמשלמים הנוסעים לא עלו באותו יחס."

כדומה לאבו מוראד, טלאל דוויקאת בן ה-38, תושב הכפר ביתא שבנפת שכם, מרגיש גם הוא שמצבו הכספי נעשה נואש. טלאל הוא אב לשבעה, שארבעה מהם רשומים בבתי ספר. בשמונה השנים האחרונות עבד כנהג מונית והסיע נוסעים בין הערים שכם ורמאללה. טלאל מוציא כמחצית מהכנסתו החודשית לכיסוי עלויות הדלק. חלק ניכר מהמחצית הנותרת מיועד לכיסוי הוצאות אחרות, כמו תחזוקת המונית ומיסים. הוא מעריך שרק כחמישית מהכסף שהוא משתכר במשך החודש מהווה הכנסה אישית, ובכך לא די לענות על צרכיה של משפחתו.

מנגנוני ההתמודדות העומדים לרשותו של טלאל מוגבלים: אין לו חסכונות, ולכן לווה כספים, ומשפחתו נאלצה לקצץ בהוצאות על מזון. כך למשל, המשפחה צורכת כעת בשר רק פעמים מועטות במהלך השנה. טלאל אומר, "שלא כמו בחג הקודם, השנה לא יכולתי לקנות לילדי בגדים

חדשים לעיד אל פיטר, או לקחת אותם למקום כלשהו כדי לשמח אותם. השתתפתי בשביתות בחודש ספטמבר מפני שבחג הבא אני רוצה להיות מסוגל להעלות חיוך על פני ילדי."

המערבית, המחבר 227 שטחים גיאוגרפיים נפרדים (שטחי A ו-B), ממלא שטח C תפקיד מפתח בכל האמור בליכודות כלכלית, והינו המרחב העשיר ביותר במשאבים בגדה המערבית, הואיל והוא מכיל את מרבית המים, האדמות החקלאיות, המשאבים הטבעיים ועבודות הקרקע בשטח, שהם התשתית הכלכלית לצמיחה במגזרי מפתח של הכלכלה.⁸⁹

הגבלות נוספות על גישה לשירותים בשטח H2 של העיר חברון

גידור כביש חדש מאלץ 70 משפחות להשתמש בדרכים עוקפות ארוכות בכדי להגיע לשירותים בסיסיים

בשבוע האחרון של ספטמבר החלו הרשויות הישראליות בבניית גידור כביש חדש בשטח של העיר חברון הנתון לשליטת ישראל (H2). הגידור הינו גדר מתכת בגובה 1.5 מטרים שהותקנה על גבי גושי בטון, ויש תוכניות להרחיבה למרחק כ-500 מטרים לאורך הכביש המכונה "דרך המתפללים" - הרחוב שבו הולכים מתנחלים ברגל מהתנחלות קריית ארבע למערת המכפלה / מסגד אל אברהימי (ראו מפה). כ-6 בספטמבר הנפיקו הרשויות הישראליות

עובדים חדשים וקידום עובדים במוסדות ממשלתיים. נכון לעכשיו הרשיף מתמודדת עם גירעון כספי של לפחות 400 מיליון דולרים ארה"ב ליתרת 2012.

קרן המטבע הבינלאומית הזהירה כי המצב הכלכלי העכשווי, בשילוב עם הקיפאון בתהליך המדיני, מוביל ל"סיכון גבוה להמשך ההאטה הכלכלית, עלייה באבטלה ותהפוכות חברתיות". בדוח שלו לוועדת הקישור אד הוק הפציר הבנק העולמי במדינות תורמות להמשיך בתמיכתן בתקציב הרשיף, וברשיף הפציר להמשיך ולקדם רפורמות מפתח להעלאת גביית המיסים ולקיצוץ בהוצאות. עם זאת, הבנק העולמי הסיק כי "גם אם יינקטו אמצעים כאלה, הסיכויים האמיתיים להתקדמות לקראת צמיחה כלכלית פלסטינית בת קיימא יהוו אתגר, בהיעדר שינויים מהותיים ומשמעותיים שיסירו את המכשולים להם גורם כיצולם של השטחים הפלסטיניים - מכשולים המגבילים השקעות, מגדילים עליות ומסכלים ליכודות כלכלית.⁹⁰ הבנק העולמי שב והדגיש את חשיבותו של שטח C לגדה המערבית: "כשטח האדמה הרציף היחיד בגדה

גידור כביש חדש ליד שכונת א-סלימה, העיר חברון, ספטמבר 2012. צילום: המשרד לתאום עניינים הומניטריים

צו הפקעה לתפיסת הקרקע הדרושה לכניית הגידור. בתגובה הגישו תושבים פלסטיניים של האזור למנהל האזרחי הישראלי התנגדות לצו; ההתנגדות נדחתה.

משרד התיאום והקישור הישראלי (מת"ק) לאזור חברון הודיע למשרד לתיאום עניינים הומניטריים כי הגידור החדש דרוש "מטעמים ביטחוניים", כדי למנוע מילדים פלסטינים "להטריד מתנחלים" ההולכים ברחוב "ולגנוב את תיקי המתנחלים".¹⁰ לדברי המת"ק הישראלי לא ישפיע הגידור על חופש התנועה של פלסטינים באזור. אלא שאומדן שטח שביצעו המשרד לתיאום עניינים הומניטריים ושותפים מקומיים מעלה מסקנה שונה; לכשיושלם הגידור, יאלצו כ-70 משפחות המתגוררות בשכונת א-סליימה, ממזרח לגידור הכביש, לנסוע למרחק רב בדרכים עוקפות בכדי להגיע לשירותים בסיסיים ומקורות מחיה בחלקים המערביים של העיר העתיקה של חברון. חופש התנועה של תושבי שכונה זו כבר מוגבל ממילא, בשל האיסור המוטל זה שנים אחדות על כניסת כלי רכב פלסטינים ל"דרך המתפללים".

כמה מהתושבים, המנהלים בתי עסק קטנים באזור ונעזרים בעגלות רתומות לחמורים לשינוע סחורות, הביעו את חששם מכך שקרוב לוודאי כי האמצעי החדש יאלץ אותם לסגור את עסקיהם. כמו כן, גידור הכביש יקשה עוד יותר על גישת תושבים למרכזי בריאות בחלקה המערבי של העיר, במיוחד עבור נכים וחולים קשים (ראו מסגרת). ילדים בשכונה ייאלצו ללכת ברגל למרחקים רבים יותר בכדי להגיע לבתי הספר אל פיחא ואל איברהימייה, כורח שיגביר את חשיפתם לאלים מתנחלים או להצקות חיילים, שממילא הן כבר שכיחות באזור.¹¹

שלא כמו ערים אחרות בגדה המערבית, לא הועברה חברון לשליטת הרשיף במסגרת הסכם הביניים משנת 1995. בהסכם שנחתם שנתיים לאחר מכן קיבלה הרשיף אחריות מנהלית לכ-80 אחוזים מהעיר חברון, ואילו ישראל המשיכה להחזיק בשליטה ישירה ב-20 האחוזים הנותרים (H2). הסדר מיוחד במינו זה מעוגן ברצונה של ממשלת ישראל לשמור בידיה את השליטה הכלכלית בחמש ההתנחלויות (שכלל אוכלוסייתן מונה כמה מאות בני אדם) שהוקמו בתחומי העיר.¹²

מאז ואילך הטילו הרשויות הישראליות הגבלות שונות על תנועה וגישה של פלסטינים בעיר, במטרה המוצהרת להגן על המתנחלים ועל מבקרים ישראלים אחרים באזור ולאפשר להם לנהל חיים נורמליים. אך שכלל האוכלוסייה הפלסטינית של אזור H2 נפגעת מכך מעת לעת, כ-6,000 בני האדם החיים באזורים הצמודים להתנחלויות, לרבות מרבית העיר העתיקה, מתמודדים עם שורת הגבלות הפוגעת בכל ההיבטים של חיי היום יום שלהם.

נכון לעכשיו מפרידים 123 מכשולי תנועה את השטח המוגבל של H2 מיתרת העיר, ביניהם 18 מחסומים, 12 מחסומים חלקיים ו-47 חסמי דרכים, בין היתר. בנוסף על כך, 57 בתי עסק פלסטיניים באזורים המוגבלים נסגרו בצווים צבאיים ישראלים, ולדברי הוועד לשיקום חברון לפחות 1,100 בתי עסק אחרים נסגרו בשל הגישה המוגבלת של לקוחות וספקים. הגבלות הגישה הנרחבות, ששנים של הצקות שיטתיות בידי מתנחלים מחריפות אותן, אילצו מספר ניכר של פלסטינים לעבור להתגורר באזורים אחרים של העיר.¹³

מחמד אל פחיורי (65), אב לשישה, גר מאז יום היוולדו בא-סליימה, שם הוא מנהל כעת בית מלאכה מסורתי לייצור כלי חרס. בשל האיסור על נסיעה בדרך המתפללים נעזר אל פחיורי בעגלות רתומות לחמורים, שבהן הוא מביא את חומרי הגלם לבית העסק שלו ומשנע את המצרים המוגמרים למכירה ברחבי חברון. הוא אמר כי גידור הכביש החדש יאלץ אותו להעביר את החומרים והמוצרים בעצמו, ידנית, בחבילות קטנות, עובדה שתגדיל את הזמן והעלויות שיידרש להשקיע.

"אני חושש להכנסתי העתידית ואיני יודע איך להמשיך להפעיל את החנות", אמר.

אחת מרגליו של עמר בורקאן (40), אב ל10, נקטעה לפני שנתיים בתאונת דרכים. הוא צריך להגיע חמש פעמים בשבוע למרפאה של אגודת הסהר האדום הפלסטינית, הנמצאת בוואדי א-תופאח באזור H1, לטיפולים פיסיותרפיים ברגלו השנייה, המשותקת חלקית. בניית הקטע הראשון של הגידור מנעה מבורקאן להגיע אל המרפאה. "לאחרונה תיקנתי קטנוע קטן, שיכול לעזור לי לנוע באופן עצמאי, אבל עם סגירת הכביש אין בו כל תועלת."

בית המשפט העליון מאשר את "מדיניות ההפרדה" שמיישמת ישראל בין עזה לגדה המערבית

חמש תושבות עזה אינן מורשות ללמוד לימודים אקדמיים בגדה המערבית

המקדמים דמוקרטיה וזכויות נשים. החמישית היא בת 19 שהתקבלה ללימודי משפטים באוניברסיטת ביר זית (ראו מסגרת להלן). הדרישה להיתר ישראלי לצורך גישה לאוניברסיטאות בגדה המערבית היא אחד הרכיבים של מערכת השליטה בתנועה ובגישה בין רצועת עזה לגדה המערבית.

בדעת הרוב קיבל בית המשפט את עמדת הממשלה כי ישראל אינה מחויבת להרשות לתושבים פלסטיניים בעזה ללמוד בגדה המערבית, וכי למטרות מעבר היא רשאית להתייחס אליהם כאל "אזרחי אויב".¹⁵ כן קיבל בג"ץ את עמדת ישראל כי אם תעניק לסטודנטיות היתר נסיעה, "תפגע במדיניות היהפרדה, המבוססת על שיקולים ביטחוניים ומדיניים כאחד." בכך אישר למעשה בית המשפט את ההגבלות על נסיעת אזרחים בין עזה לגדה המערבית, גם במקרים שבהם לא מועלות טענות ביטחוניות פרטניות.

בפסיקה ברוב של 2 מול 1 דחה החודש בית המשפט העליון הישראלי עתירה שערערה על סירובן של הרשויות הישראליות להרשות לחמש נשים מרצועת עזה לנסוע לגדה המערבית על מנת להשלים את לימודיהן לתואר שני.¹⁴ העתירה הוגשה בתחילת השנה במשותף, על ידי ארגון ישראלי וארגון פלסטיני לזכויות אדם ("גישה" ואס-מיזאן) בשם הנשים המושפעות. ארבע מהנשים, שהיום הן בשנות הארבעים לחייהן, נאלצו להפסיק את לימודיהן בשנת 2000, עם פרוץ האינתיפאדה השנייה, שלאחריה ביטלה ישראל את היתרי הנסיעה בין עזה לגדה המערבית. כל הארבע עובדות במשרות שונות בארגוני חברה אזרחית

בתנועת בני אדם למטרות הומניטריות, ולשקול "דרכים נוספות להקל" על תנועה כזו. למעשה היה רק גידול מוגבל במספר בני האדם שהורשו לעבור במעברים. מאז תחילת 2012 יצאו מדי יום את עזה דרך מעבר ארז 152 פלסטינים במוצק, עלייה לעומת ממוצע יומי של 106 איש בחמשת חודשים הראשונים של 2010, לפני ההקלות שעליהן הוכרז ביוני 2010. עם זאת, לפני תחילתה של האינתיפאדה השנייה עברו במעבר ארז מדי יום כ-26,000 פלסטינים, לרבות מספר גדול של עובדים שהועסקו בישראל וכן נוסעים שיצאו את עזה מסיבות משפחתיות, לימודיות, חברתיות ואחרות.

"מדיניות ההפרדה" בין רצועת עזה לגדה המערבית אינה כוללת רק הגבלות על תנועת בני אדם, אלא גם על תנועת סחורות, ומהווה רכיב מרכזי במצור. לאור העובדה שהגדה המערבית (יחד עם ישראל) הייתה אחד משני השווקים העיקריים לתוצרת העזתית, נודעת למדיניות זו, המיושמת ביחס לסחורות מאז יוני 2007, השפעה שלילית במיוחד על רמת הפעילות הכלכלית והתעסוקה בעזה.

במסגרת מערכת השליטה בתנועה ובגישה שמיישמת ישראל מאז ספטמבר 2000, אסורה תנועת בני אדם אל מחוץ לעזה, אלא אם האדם עומד בקריטריונים שמציבה ישראל למתן היתר חריג.¹⁶ מסמך רשמי, ששוחרר לא מכבר לפרסום בעקבות עתירה מתוקף חוק חופש המידע, מונה 16 קטגוריות של הזכאים להיתרים לצאת את עזה ולהיכנס לישראל או לגדה המערבית. עם אלה נמנים, בין היתר, מטופלים הזקוקים לטיפול מציל חיים, סוחרים, קרובים מדרגה ראשונה של חולים קשים, עיתונאים ועובדי ארגונים בינלאומיים. סטודנטים הרשומים ללימודים באוניברסיטאות בגדה המערבית אינם נכללים ברשימה זו.¹⁷

תהליך הגשת הבקשות להיתרים הינו ממושך, מייגע ולא ודאי. גם בקשות של מי שעומדים בקריטריונים שנקבעו יכולות להידחות מסיבות ביטחוניות, כאשר הפרטים הניתנים בדבר אופי החששות הביטחוניים הינם מועטים מאוד. נטל ההוכחה נופל תמיד על כתפי הפרט, וכאשר הבקשה הראשונית נדחת נדרש לעיתים קרובות מעקב ממושך ויקר.

בהודעתה מיוני 2010 על הקלת המצור, התחייבה ישראל "לייעל" את שיטת ההיתרים בכל האמור

לוגיין שרהביל א-זעים, בת 19, עזה

"תמיד שאבתי השראה רבה מאימא שלי וניסיתי ללכת בעקבותיה בכל תחום. יש לה תואר בספרות אנגלית מאוניברסיטת ביר זית. בילדותי שמעתי ממנה סיפורים נפלאים על האוניברסיטה הזו והחלטתי שגם אני אלמד שם. ב-2011 סיימתי את לימודי בתיכון בציונים גבוהים מאוד ומייד הגשתי בקשה להתקבל ללימודי משפטים בבית הספר למשפטים באוניברסיטת ביר זית. באמצעות ארגון לזכויות אדם הגשתי בקשה להיתר יציאה, והתאכזבתי מאוד כשגיליתי שרשויות הביטחון הישראליות דחו את בקשתי. איני רואה כל סיבה לגיטימית לכך שישראל תמנע ממני ללמוד באוניברסיטה שבה אני רוצה ללמוד, בארצי. סטודנטים ישראלים יכולים לבחור ללמוד בכל אוניברסיטה שהם רוצים בישראל. למרות שהתחלתי ללמוד משפטים באוניברסיטת אל אזהר שבבעזה וכבר השלמתי את שנת הלימודים הראשונה, אשמח מאוד להתחיל מחדש בלימודים בביר זית."

עדכון רבעון בנושא גישה הומניטרית

תקריות ובמסופים

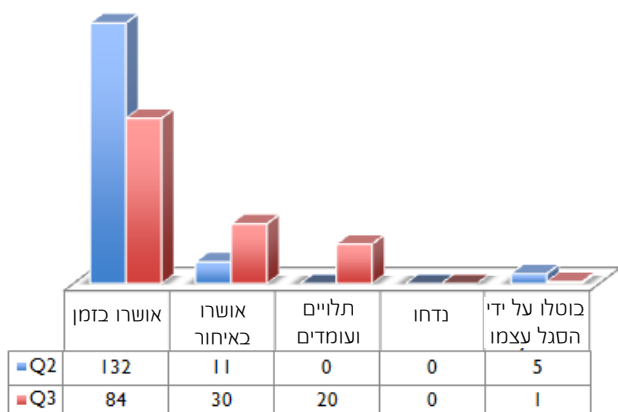
במחסומים

גישה

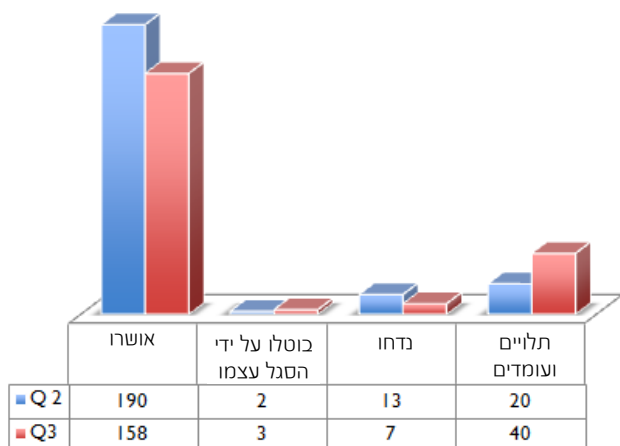
נושאים מרכזיים

- עלייה במספר אנשי הסגל המושפעים והשעות האובדות בתקריות גישה.
- ירידה ניכרת במספר בקשות ההיתרים לעזה ושיעור האישורים לאנשי סגל בינלאומי של האו"ם וארגונים לא ממשלתיים בינלאומיים.
- ממצאים ראשוניים מסקרי גישה שביצעו האו"ם וארגונים לא ממשלתיים בינלאומיים מצביעים על כך שהיקף תקריות הגישה גבוה מכפי שהיה צפוי על סמך הניטור השוטף.

היתרי כניסה לעזה ויציאה ממנה סגל ארגונים לא ממשלתיים בינלאומיים

היתרי כניסה לעזה ויציאה ממנה סגל מקומי של האו"ם

ברבע השלישי של 2012 ניכרה ירידה קלה במספר תקריות הגישה במחסומים ובמסופים, לעומת הרבע הקודם; עם זאת, מספר אנשי הסגל המושפעים והשעות שאבדו בתקריות הללו גדל במידה ניכרת. בסך הכול הייתה ירידה של 8 אחוזים במספר התקריות (מ-146 ל-134), לצד עלייה של 10 ו-26 אחוזים במספר אנשי הסגל המושפעים בתקריות אלו ובמספר שעות העבודה שאבדו, בהתאמה. בחלקן, עליות אלו מוסברות בשורה של תקריות באזור ירושלים בערב יום כיפור, ביניהן כמה תקריות שהתרחשו בו-זמנית במחסום חזמא, ושבהן היו מעורבים 76 אנשי סגל מארבע סוכנויות או"ם.¹⁸

עיכובים של יותר מ-30 דקות במחסומים עדיין היו תקריות הגישה השכיחות ביותר שבהן היו מעורבים אנשי סגל של ארגונים לא ממשלתיים בינלאומיים. במקרה של אנשי סגל של האו"ם, נגעו התקריות בעיקר לדרישות של אנשי ביטחון ישראליים במחסומים לערוך חיפושים בכלי רכב של האו"ם, ובקשות לזיהוי נוסף. על פי אמנת האו"ם בדבר זכויות יתר וחסינויות, שישראל חתומה עליה, רכוש האו"ם ונכסיו חסינים בפני חיפושים. בדומה לתקופות קודמות, רוב תקריות הגישה שנרשמו על ידי אנשי סגל של סוכנויות או"ם התרחשו באזור ירושלים (77 אחוזים מהתקריות).

היתרי כניסה לעזה ויציאה מתוכה

מספר הבקשות להיתרים שהגישו סוכנויות או"ם וארגונים לא ממשלתיים בינלאומיים, ושיעור האישורים של ההיתרים הללו על ידי הרשויות הישראליות, פחתו במידה ניכרת ברבע זה. זאת בעיקר בשל החגים היהודיים והמוסלמיים שחלו במהלך תקופת הדיווח.

במספר הבקשות להיתרי כניסה לרצועת עזה או יציאה ממנה שהגיש האו"ם עבור אנשי סגל מקומיים שלו ניכרה ירידה משמעותית באוגוסט/ספטמבר,

ניתוח ראשוני של נתוני הסקר מגלה תת-דיווח של אנשי סגל אוי"ם וארגונים לא ממשלתיים בינלאומיים על תקריות גישה. על פי הסקר, ב-2012 התרחשו במוצע מדי חודש 105 תקריות גישה שבהן היו מעורבים אנשי סגל של האו"ם ושל ארגונים לא ממשלתיים בינלאומיים, לעומת ממוצע של 45 תקריות שאותרו על ידי מנגנון הדיווח השוטף המופעל על ידי המשרד לתיאום נתונים הומניטריים וסוכנות הסעד והתעסוקה של האו"ם, המבוסס על דיווח עצמי של אנשי הסגל המושפעים. ההבדל משמעותי במיוחד בכל האמור בתקריות המשפיעות על עובדי ארגונים לא ממשלתיים בינלאומיים.

עם זאת, ממצאי הסקר עלו בקנה אחד עם הניטור השוטף בזהויו של ירושלים כמקום השכיח ביותר שבו מתרחשות תקריות גישה במעורבות עובדי אוי"ם (60 אחוזים מכלל התקריות). לעומת זאת, שני הדיווחים משקפים תפוצה גיאוגרפית שונה של תקריות המשפיעות על עובדי ארגונים לא ממשלתיים בינלאומיים: על פי הניטור השוטף, כ-65 אחוזים מהתקריות מתרחשים במעבר ארז בין עזה לישראל. אולם הסקר הצביע על חלוקה שווה כחות או יותר של תקריות ברחבי השטח כולו (ירושלים, עזה, מסופי גבול ובקעת הירדן). ממצאים אלה ואחרים יוגשו וינתחו באופן מקיף, בהקשר של הדוח המלא שיתפרסם בסוף השנה.

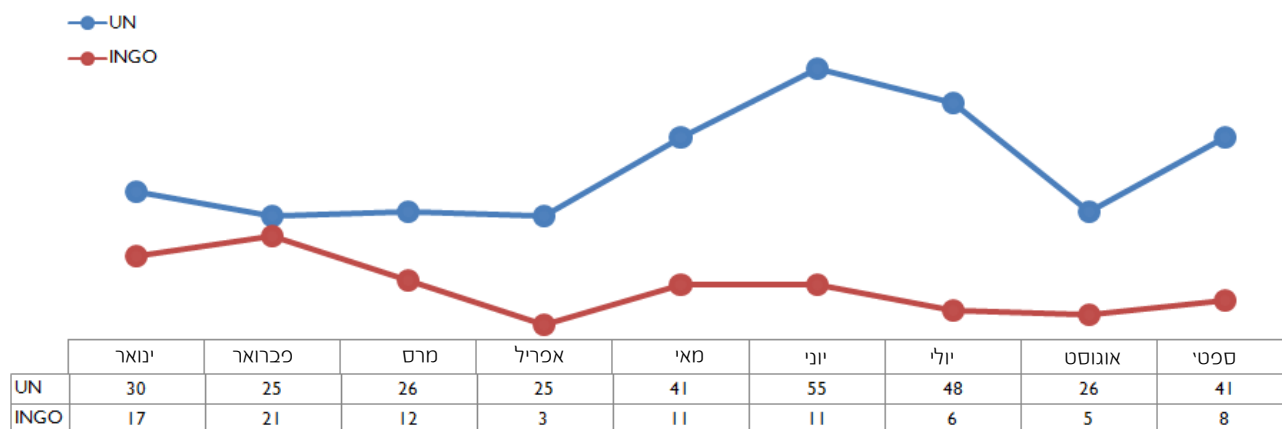
במהלך החגים המוסלמיים של רמדאן ועיד אל פיטר. ירידה זו הביאה לירידה בת 37 אחוזים במספר הכולל של בקשות שהוגשו במהלך תקופת הדיווח. בעוד שמספר הבקשות להיתרים שהגישו ארגונים לא ממשלתיים בינלאומיים ירד גם הוא, כאן היה השינוי מצומצם באופן משמעותי, 135 לעומת 148 ברבע הקודם של השנה (כ-9 אחוזים).

שיעור האישורים של בקשות על ידי הרשויות הישראליות, הן עבור האו"ם והן עבור ארגונים לא ממשלתיים בינלאומיים, פחת אף הוא, מ-87 ל-76 אחוזים ומ-89 ל-62 אחוזים, בהתאמה. ירידה זו התרחשה ברובה בספטמבר. בדומה לכך, משך הטיפול הממוצע בהיתרים עבור ארגונים לא ממשלתיים בינלאומיים עלה ברבע זה של השנה מ-11 ל-15 ימים, בעוד שמשך הטיפול הממוצע בבקשות להיתרים של האו"ם נותר בעינו, במידה רבה.

סקר הגישה: ממצאים ראשוניים

כחלק מהמחקר המתמשך של האתגרים התפעוליים המשפיעים על ארגונים הומניטריים בשפ"כ, ביצע המשרד לתיאום עניינים הומניטריים סקר מקוון בקרב נציגי סוכנויות אוי"ם וארגונים לא ממשלתיים בינלאומיים.

תקריות גישה חודשיות לשנת 2012 (דיווח שוטף)

1. ראו גישה, http://www.gisha.org/item.asp?lang_id=en&p_id=1505
2. האו"ם, "עזה 2020: מקום שניתן לחיות בו?" אוגוסט 2012.
3. משלוח זה בא בעקבות משלוח דומה במרס 2012. בסך הכול מתכננת תוכנית המזון העולמית להעביר 720 טונות מטרתיות של חטיפי תמרים, שיכסו את צורכי תוכנית ההזנה לכל שנת הלימודים.
4. אף שארבעת מטעני הרהיטים יצאו במקור את כרם שלום ב-27 בספטמבר, שניים מהם נדחו במחסום תרקומיא שבגדה המערבית, בשל הסדרי האריזה הלקויים בעברו הישראלי של מעבר כרם שלום, ואולצו להמתין עד ה-30 בספטמבר לפני שמעברם הותר.
5. התנסות חדשה וסיכויי העתידיים של הכלכלה בגדה המערבית ובעזה: דוח סגל שהוכן לרגל ישיבת ועדת הקישור אד הוק, ניו יורק, ה-23 בספטמבר 2012.
6. אף שהנתונים על מחירים לחודש ספטמבר עדיין אינם זמינים, בספטמבר עלו מחירי הדלק עוד יותר בעקבות עליות מחירים בישראל, והעלאת שיעור המע"מ מ-14.5 אחוזים ל-15.5 אחוזים ב-1 בספטמבר. שם.
7. קרן פורטלנד, הבולטין הכלכלי הפלסטיני, גיליון 72, ספטמבר 2012. "מאז 2009 התרחשו כמה מעליות המחירים הגבוהות ביותר בגדה המערבית בקבוצות המצרכים העיקריות, לרבות מזון ומשקאות קלים (+11%), דיור (+15%), תחבורה (+12%), מוצרי טקסטיל, ביגוד והנעלה (+14%) ומשקאות אלכוהוליים וטבק (+47%). יחדיו, עליות המחירים הללו מהוות יותר ממחצית התקציב החודשי של המשפחה הממוצעת בגדה המערבית. שם.
8. "משבר פיסקאלי, סיכויים כלכליים, הצורך הדחוף בלכידות כלכלית בשטחים הפלסטיניים", דוח מעקב כלכלי לוועדת הקישור אד הוק, 23 בספטמבר 2012.
9. שם.
10. הודעת דואר אלקטרוני שנשלחה למשרד לתיאום עניינים

ברשימה המפורטת לעיל ארגוני וסוכנויות או"ם וארגונים הומניטריים מקומיים ובינלאומיים המשתתפים בקבוצות עבודה מגזרית ומספקים בעקביות מידע עבור דו"ח המעקב ההומניטארי:

United Nations Children's Fund (UNICEF), United Nations Development Programme (UNDP), United Nations Development Fund for Women (UNIFEM), United Nations Educational Scientific and Cultural Organization (UNESCO), United Nations Food and Agricultural Organization (FAO), United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA), United Nations Office for the High Commissioner of Human Rights (OHCHR), United Nations Population Fund (UNFPA), United Nations Relief and Works Agency for

Palestine Refugees in the Near East (UNRWA), United Nations Special Coordinator for the Middle East Peace Process (UNSCO), World Food Programme (WFP), World Health Organization (WHO), Al Haq, Badil, Save the Children (UK), Defence for Children International – Palestine Section (DCI-PS), Oxfam GB, Palestine Hydrology Group (PHG), Campaign for the Right to Enter, ACF-E, AAA, ACPP, ACAD, and members of the Temporary International Mechanism (TIM).

*לפרטים ולמידע נוסף פנו אל יחזקאל ליין, דוא"ל: lein@un.org טל: 02-5829962

הנוסח המחייב הוא הדוח המלא בשפה האנגלית; לקריאתו פנו לאתר OCHA:

http://www.ochaopt.org/documents/ocha_opt_the_humanitarian_monitor_2012_10_23_english.pdf

טבלאות עם נתונים מפורטים על מדדי הגנה ניתן לקרוא בדוח בשפה האנגלית,

http://www.ochaopt.org/documents/ocha_opt_the_humanitarian_monitor_2012_10_23_english.pdf